

Obsah

Seznam zkratek	11
Předmluva	15
Úvod	17
A. Biochemie struktur a funkcí	23
1. Buňka	25
2. Buněčné organely	28
2.1. Buněčné membrány	28
2.1.1. Spojení buněk	33
2.1.2. Transport látek přes biologické membrány	38
2.2. Mitochondrie	46
2.3. Jádro	54
2.4. Endoplazmatické retikulum, ribosomy, Golgiho aparát	61
2.4.1. Endoplazmatické retikulum	61
2.4.2. Ribosomy	62
2.4.3. Golgiho systém (aparát)	63
2.5. Lysosomy	66
2.6. Mikrotubuly	67
2.6.1. Cilie (řasinky) a flagela (bičinky)	70
2.7. Mikrofilamenta — kontraktilní bílkoviny buněk	70
3. Diferenciace a růst	72
4. Krev	75
4.1. Transport kyslíku a oxidu uhličitého	75
4.2. Stálost vnitřního prostředí (pH)	77
4.3. Osmolalita krve	79
4.4. Transport substrátů, produktů a mediátorů	80
4.5. Tekutost krve	83
4.5.1. Trombocyty (krevní destičky)	84
4.5.2. Plazmatické faktory srážení krve	87
4.5.3. Fibrinolýza	89
4.6. Obranné mechanismy organismu	91
4.7. Bazální membrány	91
5. Principy regulace živých systémů a jejich poruchy	93
5.1. Vzájemné spojení systémů	94

5.2. Regulace na molekulové úrovni	95
5.3. Regulace na celulární úrovni	95
5.4. Regulace na úrovni makroorganismu	97
5.4.1. Mechanismus účinku hormonů	100
5.4.2. Syntéza a uvolňování hormonů	103
5.4.3. Poruchy regulace, syntézy a uvolňování hormonů	106
5.5. Přehled regulačních mechanismů navozených jednotlivými hormony nebo jejich skupinami	107
5.5.1. Adrenalin	107
5.5.2. CRH — ACTH — hormony kůry nadledvin	108
5.5.2.1. Hyperfunkce kůry nadledvin	111
5.5.2.2. Hypofunkce kůry nadledvin	113
5.5.2.3. Biochemická diagnostika poruch funkce nadledvin	113
5.5.3. TRH — TSH — tyroglobulin — tyroxin (T ₄)	114
5.5.3.1. Hypofunkce štítné žlázy	116
5.5.3.2. Hyperfunkce štítné žlázy	118
5.5.3.3. Biochemická funkční diagnostika	119
5.5.4. LH-RH/FSH-RH — gonadotropiny — pohlavní hormony	119
5.5.5. Somatoliberin (GH-RH)—somatotropin — somatostatin	121
5.5.6. Prolaktoliberin (PRH) — prolaktin (luteotropní hormon, LTH, laktogenní hormon)	122
5.6. Hormony zadního laloku hypofýzy	123
5.7. Insulin a glukagon	124
5.7.1. Insulin	124
5.7.2. Glukagon	127
5.7.3. Diabetes mellitus (úplavice cukrová)	129
5.7.4. Obezita	132
5.8. Hormony trávicího systému (gastrin, sekretin, pankreozymín/cholecystokinin)	132
5.8.1. Gastrin	133
5.8.2. Sekretin	134
5.8.3. Cholecystokinin (CCK)	135
5.8.4. Vazoaktivní intestinální polypeptid (VIP)	136
5.8.5. Žaludeční inhibiční polypeptid (GIP)	136
5.9. Parathyrin — kalcitonin — vitamín D	136
5.9.1. Parathyrin (parathormon, PTH)	137
5.9.2. Kalcitonin (tyrokalcitonin, CT)	137
5.9.3. Vitamín D	138
5.9.4. Poruchy metabolismu vápníku a fosfátů	140
5.9.5. Močové kameny	141
5.10. Prostaglandiny (PG)	143
5.11. Renin — angiotensin	146
6. Biochemie imunitního systému	147
6.1. Antigeny	147
6.2. Protilátky — imunoglobuliny	149
6.3. Interakce antigen — protilátka	151
6.4. Imunokompetentní buňky	153
6.5. Komplement a properdinový systém	161

B. Biochemie chorobných procesů	165
1. Vnitřní příčiny vzniku chorob (endogenní příčiny)	167
2. Vrozené metabolické vady	169
2.1. Vrozené metabolické vady vyvolané defektem enzymů (enzymopatie)	172
2.1.1. Vrozené poruchy metabolismu sacharidů	172
2.1.1.1. Glykogenosy	172
2.1.1.2. Galaktosémie	174
2.1.1.3. Pentosurie	174
2.1.1.4. Fruktosurie	174
2.1.1.5. Deficience disacharidas	174
2.1.2. Vrozené poruchy metabolismu lipidů (zejména sfingolipidů)	175
2.1.2.1. Sfingolipidosy	175
2.1.2.2. Refsumova choroba	177
2.1.2.3. Hyperpropionémie	177
2.1.2.4. Zvýšené vylučování methylmalonátu močí	177
2.1.3. Vrozené poruchy metabolismu aminokyselin	178
2.1.3.1. Fenykletonurie	178
2.1.3.2. Tyrosinosy	178
2.1.3.3. Alkaptonurie	178
2.1.3.4. Albinismus	178
2.1.3.5. Choroba javorového sirupu (leucinosy)	180
2.1.3.6. Hyperoxalurie	180
2.1.3.7. Poruchy ornitínového cyklu	180
2.1.3.8. Poruchy transportu aminokyselin	181
2.1.4. Vrozené poruchy metabolismu porfyrinů	182
2.1.4.1. Erythropoetické porfyrie	183
2.1.4.2. Jaterní porfyrie	183
2.1.5. Vrozené poruchy metabolismu bilirubinu a jeho transportu	184
2.1.5.1. Choroba Criglerova-Najjarova	184
2.1.5.2. Choroba Gilbertova	185
2.1.6. Vrozené poruchy metabolismu purinů a pyrimidinů	185
2.1.6.1. Leschův-Nyhanův syndrom	185
2.1.6.2. Xantinurie	186
2.1.6.3. Vrozená orotoacidurie	186
2.1.6.4. Dna	186
2.1.7. Vrozené poruchy metabolismu mukopolysacharidů a mukolipidů	188
2.1.7.1. Mukopolysacharidosy	188
2.1.7.2. Mukolipidosy	189
2.2. Vrozené metabolické vady vyvolané defektem bílkovin neenzymové povahy	190
2.2.1. Analbuminémie	190
2.2.2. Nedostatek α_1 -antitrypsinu	190
2.2.3. Nedostatek haptoglobinu	190
2.2.4. Nedostatek ceruloplazminu	190
2.2.5. Vrozené vady krevních lipoproteinů	191
2.3. Vrozené poruchy srážení krve	194
2.3.1. Afibrinogenémie	194
2.3.2. Dysfibrinogenémie	195
2.3.3. Chybění faktoru XIII	195
2.3.4. Hemofilie	195
2.3.5. Trombastenie (Glanzmannova-Naegeliho)	196

2.4. Vrozené poruchy červených krvinek (erytrocytů)	196
2.4.1. Vrozené defekty hemoglobinu	198
2.4.2. Talasémie	199
2.5. Vrozené imunodeficientní stavy	200
2.5.1. Protilátkové defekty	200
2.5.1.1. Hypogamaglobulinémie	200
2.5.1.2. Dysgamaglobulinémie	200
2.5.2. Buněčné defekty	201
2.5.3. Kombinované defekty	201
3. Vnější příčiny chorobných procesů	203
3.1. Průběh poškození buňky a její zánik — změny následné	203
3.1.1. Fáze počátečních změn	204
3.1.2. Fáze reverzibilních změn	206
3.1.3. Fáze ireverzibilních změn	207
3.1.4. Fáze vzniku nekrózy	208
3.2. Příčiny fyzikální	210
3.2.1. Poranění	210
3.2.2. Termický úraz	211
3.2.3. Záření	215
3.2.3.1. UV záření	216
3.2.3.2. Rentgenové záření a radioaktivní záření	218
3.3. Chemické příčiny vzniku chorobných procesů	219
3.3.1. Pronikání škodlivin do organismu	220
3.3.2. Principy přeměn cizorodých látek v organismu	223
3.3.3. Účinek cizorodých látek na jaterní tkáň	223
3.3.4. Účinek cizorodých látek na ledviny	239
3.4. Biologické příčiny vzniku chorobných procesů	241
3.4.1. Účinek mikroorganismů	241
3.4.2. Účinek virů	251
4. Molekulární aspekty zánětu	260
4.1. Poškození a zánik buňky	261
4.2. Účast buněk, mediátorů a pojiva na průběhu zánětlivé exsudace a infiltrace	261
4.2.1. Buňky zánětlivého infiltrátu	261
4.2.1.1. Neutrofilní leukocyty (neutrofilny)	261
4.2.1.2. Monocyty	266
4.2.1.3. Mastocyty (žírné buňky)	268
4.2.2. Chemické mediátory zánětu	269
4.2.2.1. Histamin	269
4.2.2.2. 5-hydroxytryptamin (5-HT) (serotonin)	270
4.2.2.3. Kininy	271
4.2.2.4. Prostaglandiny	272
4.2.3. Změny permeability cévní stěny kapilár vyvolané zánětem	273
4.2.4. Souhrn biochemických změn provázejících fázi zánětlivé exsudace a infiltrace	274
4.3. Zánětlivá proliferace (reparace)	276
4.3.1. Epitelové buňky a jejich regenerace	276
4.3.1.1. Epitelové buňky	276
4.3.1.2. Experimentální regenerace jater	277
4.3.1.3. Hypertrofie ledvin	280

4.3.1.4. Hypertrofiie myokardu	280
4.3.2. Vlastní zánětlivá proliferace	282
4.3.2.1. Endotelové buňky	282
4.3.2.1. Fibrocyty a fibroblasty	282
4.4. Hojení rány	285
4.5. Celková reakce organismu na zánětlivý proces	287
4.5.1. Reaktanty akutní fáze	288
4.5.1.1. Kyselý α_1 -glykoprotein	288
4.5.1.2. α_1 -antitrypsin (α_1 -AT)	288
4.5.1.3. C-reaktivní protein (CRP)	289
5. Molekulární aspekty imunopatologie (imunopatobiochemie)	291
5.1. Typ I: anafylaktická reakce okamžitá	291
5.2. Typ II: cytotoxická reakce okamžitá, komplement-dependentní	293
5.3. Typ III: okamžitá reakce Arthusova typu, komplement-dependentní	294
5.3.1. Glomerulonefritidy	296
5.3.2. Revmatická horečka	299
5.4. Typ IV: zpožděná (oddálená) přecitlivělost, zprostředkovaná buňkami, komplement-independentní	301
5.5. Autoimunita	302
5.5.1. Hemolytická anémie	304
5.5.2. Autoimunní tyroiditis (Hashimotova struma)	305
5.5.3. Systémový lupus erythematosus (SLE)	305
5.5.4. Progresivní polyartritida	306
5.5.5. Kolagenózy	307
5.6. Imunotolerance	308
5.6.1. Imunosuprese	308
5.7. Imunoproliferační procesy	308
5.7.1. Nemoc z těžkého řetězce (fragmentu Fc)	309
5.7.2. Nemoc z lehkého řetězce	309
5.7.3. Waldenströmova makroglobulinémie	309
5.7.4. Mnohočetný myelom (plazmocytom)	309
5.8. Amyloidóza	310
6. Ateroskleróza	312
6.1. Cholesterol	312
6.2. Lipoproteiny	314
6.3. Metabolismus lipoproteinů	319
6.3.1. Metabolismus lipidového podílu lipoproteinů	320
6.3.2. Interakce lipoproteinů s povrchy buněk	321
6.3.3. Poruchy metabolismu lipoproteinů	323
6.4. Metabolické rizikové faktory vzniku aterosklerózy	324
6.5. Molekulární aspekty vzniku aterosklerózy	325
6.6. Regrese aterosklerózy	330
6.7. Ischémie myokardu	331
6.8. Metabolické aspekty šoku	334
7. Biochemie zhoubného bujení	339
7.1. Kancerogeneze	340

7.1.1. Kancerogeneze chemická	340
7.1.2. Kancerogeneze fyzikální	348
7.1.3. Kancerogeneze virová	351
7.2. Imunochemie nádorů	354
7.2.1. Nádorové antigeny	355
7.2.2: Imunitní dohled (surveillance)	358
7.3. Metabolismus zhoubného bujení	361
7.3.1. Metabolismus sacharidů	361
7.3.2. Metabolismus bílkovin	363
7.3.3. Metabolismus lipidů	364
7.3.4. Výměna vody a elektrolytů	365
7.3.5. Metabolismus nukleotidů a nukleových kyselin	367
7.4. Regulace metabolických pochodů v nádorových buňkách	368
7.5. Hypotézy o vzniku zhoubného bujení	370
8. Literatura	372
9. Rejstřík	379